

بهترین فیلم‌های تاریخ سینما عموماً اقتباسی‌اند و ما در ایران هنوز به دنبال نوشتن فیلمنامه اورژینال هستیم و حتی می‌خواهیم تا حد امکان فقط فیلمنامه خودمان را هم کارگردانی کنیم نه فیلمنامه دیگران را. این از کجا نشأت می‌گیرد؟ از روحیه کمال طلبی ما یا از شهرت طلبی و گمان خودبرتربینی و ارضای حس خودخواهی ما؟ و یا این‌که در بهترین حالت ممکن از عدم شناخت درست ما از اقتضات هنر - تکنولوژی پیچیده سینما و تلویزیون؟ پاسخ هرچه باشد راه یکسان است. چاره‌ای نداریم جز این‌که در هنر تخصصی سینما و تلویزیون حرفه

تخصصی داشته باشیم. نمی‌توانیم هم بهترین داستان‌نویس باشیم هم بهترین کارگردان و هم بهترین بازیگر و طراح صحنه و گریمور و هم بهترین نورپرداز و فیلمبردار. درست است که کارگردان خوب کسی است که شناختی جامع از همه عوامل تأثیرگذار در نتیجه نهایی کار داشته باشد اما این به معنای خودمحور بودن کارگردان و یا از این بدر غرور و تمامیت طلبی او نیست. یکی از مهم‌ترین نقایص سینما و سینما در ایران عدم رواج اقتباس از آثار ادبی برای روایت تصویری در قالب فیلم و سریال است. درست است که نمونه‌های موفق در این زمینه در حافظه سینمایی کشور به ثبت رسیده و از آن جمله می‌توان به آثار ماندگاری چون «ناخدا خورشید»، «گاو»، «قصه‌های مجید»، «شب‌های روشن» و «گاوخونی» اشاره کرد اما این نمونه‌ها برای اثبات رابطه حسنه فیلمسازان ما با اقتباس ادبی کافی نیستند. شاید این مشکل نه فقط از ناحیه دست‌اندرکاران تولید بلکه تا اندازه‌ای هم مربوط به تماشاگران آثار تولیدی باشد. به نظر می‌رسد تماشاگر ایرانی برخلاف تماشاگر خیلی از کشورهای سینمایی دنیا علاقه‌ای به تماشای فیلمی که داستانش قبلاً نوشته شده ندارد. تماشاگر ما از این‌که برایش داستان تکراری بگویند بیزار است و نمی‌پذیرد که به او بگویند در دنیای امروز می‌بایست به دنبال روایت تازه و نو باشد نه داستان جدید. همین باعث شده همان معبود فیلمسازان

علاقمند به اقتباس هم در انتخاب داستان‌های اقتباسی محدودیت داشته باشند و به عنوان مثال تنها داستان‌هایی را بتوانند برای اقتباس برگزینند که قبلاً فیلمی بر اساس آنها ساخته نشده باشد و یا حتی علاوه بر این در رده داستان‌های کم خواننده شده قرار بگیرند و شهرت و شیوع آنچنانی هم نداشته باشند. این دو عامل و شاید عوامل بسیار دیگری همه دست به دست هم می‌دهند تا در سینما و تلویزیون ایران، اقتباس با وجود نقش تعیین کننده‌ای که در موفقیت ساخته سینمایی و تلویزیونی دارد، مهجور واقع شود و مورد کم توجهی و بی‌مهری قرار بگیرد.

کند اما به طور قطع مانع آن نخواهند بود. هنر سینما و تلویزیون امروزه هنر احیای کلیشه‌هاست. تصور خامی است اگر بپنداریم امروزه پس از این سابقه طولانی حضور داستان‌های متنوع در ادبیات و سینما و تلویزیون کسی می‌تواند به این سادگی‌ها داستان جدید بیافریند. عمده آنچه امروزه نو و تازه می‌خوانیم تنها روایت‌های تازه‌اند و الا چارچوب کلی داستان‌ها عموماً همه تکراری‌اند. پس ما به یک بیان بخواهیم یا نخواهیم مجبور به اقتباسیم. پس چه بهتر که در این وضع، موقعیت خود را بپذیریم و به جای مدعی بودن به دنبال یافتن شیوه درست اقتباس باشیم. شیوه درست بازخوانی یا بازروایی عجیب است که فیلمسازان مولف بزرگی همچون آلفرد هیچکاک و استنلی کوبریک ادعای فیلمنامه نویس بودن نداشته‌اند و با این‌که کسی منکر تأثیر قطعی سلیقه داستانی بی‌نظیر و جهان‌بینی ژرف ایشان در داستان‌هایی که روایت کرده‌اند نیست اما این دو با عمل خود نشان داده‌اند که در مقام ظاهر به کارگردان بودن برای آثارشان قانعند و نیازی به ادعای اورژینال بودن و بیکرآفرینند ندارند. سینمای امروز سینمایی است که با تکیه بر دوش گذشتگان استوار مانده است. داستان‌های جدید، یا عیناً روایت تازه‌ای از داستان‌های قدیم هستند و یا رگه‌هایی از آن داستان‌ها را در خود دارند. شاید کسی به اندازه فیلمساز محبوب نسل امروز، کوئنتین تارانتینو تا این حد صریح و صادقانه به این مهم اعتراف نکرده باشد که گفته است (نقل به مضمون): من به فیلم‌های خوب «ارجاع» نمی‌دهم. من از آنها «می‌دزدم!» شاید کمتر کسی این ادعا را برتابد اما این تغییری در واقعیت ایجاد نمی‌کند. حقیقت این است که امروزه دیگر شایسته نیست کسی برای اثرش حق و حقوقی منحصر به خودش قائل باشد. دیگر داستان اورژینالی وجود ندارد که هنرمندی اثر خود را به این نام بخواند و در قبالش مدعی حق و حقوق باشد. دنیای امروز دنیای سیطره کلیشه‌ها و داستان‌های بارها تعریف شده است. هنر امروز هنر تلفیق است، هنر ترکیب، هنر حذف و اضافه و هنر ویرایش، پیرایش و گاهی نیز آرایش. و اینها همه ابزارهای هنر اقتباسند. امروز هرچه هست اقتباس است و تفاوت هنرمندان نه در اصلی (اورژینال) بودن یا فرعی (اقتباسی) بودنشان بلکه تنها در میزان صداقتشان در پذیرش این موقعیت خاص و ویژه فرعی بودن و وابستگی و عدم استقلال است. امید آن زمان مبارکی را داریم که تلویزیون و سینمای ما با مقوله اقتباس که هستی کنونی آن نیز هست آشتی کند و برای بالنده تر شدن و تأثیرگذارتر بودن به جای تأکید مصرانه بر استقلال، به دنبال تأثیرگذاری عمیق تر با کشف شیوه‌های بیان و روایت‌های تازه باشد تا شاید از این مسیر هموار راهی برای یافتن آن شاهراه گمشده هویت مستقل و فرهنگ ناب و هنر اصیل ایرانی بیابد و با سربلندی قدم در آن راهی گذارد که پیشتر هنرپورانی چون حافظ و سعدی و مولوی در آن گام نهاده‌اند. چرا که اگر در مسیر هنر ایران تنها یک مسیر را بتوانیم به معنای واقعی کلمه صراط مستقیم یا همان راه اصلی (اورژینال) بنامیم، آن راه همین است.

سیما و سینمای ایران نیازمند آموختن هنری دیگر علاوه بر هنر فیلمنامه‌نویسی و کارگردانی است. هنری که هم فیلمنامه‌نویس نیازمند بهره‌مندی از آن است و هم کارگردان. هنر برداشت وفادارانه و یا آزاد از اثر ادبی یا همان هنر اقتباس. شاید با چشم‌پوشی از تفاوت‌های کلیدی بتوان هنر اقتباس را برای فیلمنامه‌نویس چیزی شبیه هنر کارگردانی برای کارگردان دانست و همین هنر را برای کارگردان تصویرساز و مترجم تمایز می‌بخشد و خلاقیت و قدرت خیالپردازی او را به ورود به صحنه عمل فرامی‌خواند. و برآستی اگر اقتباس را هنر نامیده‌ایم نیز از همین روست. به دلیل عنصر خیال و خلاقیتی که شرط ضروری آن است و در این خصوص حتی می‌تواند تنه به تنه داستان‌های اورژینال و غیراقتباسی که مدعی بالاترین حد خیالپردازی و داستان‌پروری هستند، بزند. مگر نه این‌که بزرگترین نقاشان تاریخ هنرهای تجسمی جهان از الگوهای پیش رویشان الهام می‌گرفته‌اند و با رجوع به پرتره انسان‌ها و مناظر طبیعی پیرامون خودشان آن تابلوهای شگفت‌انگیز را می‌آفرینده‌اند؟ آیا این رجوع، برای پرواز پرستوی خیال به دنیای قصه‌ها یا همان دنیای روح‌افزای هنر و الهام و شهود، نقص است؟ نه چنین نیست. شاید این الگوها و یا در مقوله اقتباس، این ساختارهای کلی داستانی موجود، به خلاقیت بیشتر کمک

آزاد جعفری

شنبه

- گمگشته - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- دوران کهن - شبکه ۴ - ۱۱/۳۰
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - (تکرار) ۱۳/۲۰
- ترمه - شبکه ۲ - (تکرار) ۱۴/۰۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - (تکرار) ۱۴/۳۰
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - (تکرار) ۱۵/۱۰
- لطفا دور نزنیم - شبکه ۵ - (تکرار) ۱۹/۰۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - ۲۰/۱۵
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۲۰/۳۰
- افسران پلیس - شبکه ۲ - ۲۱/۱۵
- سینما ۵ - شبکه ۵ - ۲۱/۴۵
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - ۲۲/۱۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۲۳/۳۰
- پشت‌پرده مه - شبکه ۵ - ۰۰/۴۰
- پزشک دهکده - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- پاتوق - شبکه ۱ - ۳/۱۰

یکشنبه

- گمگشته - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۱۳/۲۰
- افسران پلیس - شبکه ۲ - (تکرار) ۱۴/۰۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - ۱۴/۰۰
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - (تکرار) ۱۵/۱۰
- روزهای زیبا - شبکه ۵ - ۱۹/۰۰
- کلید اسرار - شبکه ۳ - ۲۰/۱۵
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۲۰/۳۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۴ - ۲۱/۰۰
- مسافر زمان - شبکه ۲ - ۲۱/۱۵
- سایه تنهایی - شبکه ۱ - ۲۲/۱۰
- هشدار برای کبری - ۱۱ - شبکه ۵ - ۲۳/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۲۳/۳۰
- پشت‌پرده مه - شبکه ۵ - ۰۰/۴۰
- پزشک دهکده - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- پاتوق - شبکه ۱ - ۳/۱۰

دوشنبه

- گمگشته - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۱۳/۲۰
- مسافر زمان - شبکه ۲ - (تکرار) ۱۴/۰۰
- کلید اسرار - شبکه ۳ - (تکرار) ۱۴/۳۰
- سایه تنهایی - شبکه ۱ - (تکرار) ۱۵/۱۰
- رز و ول - شبکه ۵ - ۱۹/۰۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - ۲۰/۱۵
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۲۰/۳۰
- تله تاتر - شبکه ۴ - ۲۱/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۲۱/۱۵
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - ۲۲/۱۰
- پشت برج سفید - شبکه ۵ - ۲۳/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۲۳/۳۰
- پشت‌پرده مه - شبکه ۵ - ۰۰/۴۰
- پزشک دهکده - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- پاتوق - شبکه ۱ - ۳/۱۰

سه شنبه

- گمگشته - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۱۳/۲۰
- مسافر زمان - شبکه ۲ - (تکرار) ۱۴/۰۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - (تکرار) ۱۴/۳۰
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - (تکرار) ۱۵/۱۰
- پلیس دریایی - شبکه ۵ - ۱۹/۰۰

داستانی‌های سیما

- الیور توئیست - شبکه ۴ - ۱۹/۱۵
- افسانه جومونگ - شبکه ۳ - ۲۰/۱۵
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۲۰/۳۰
- قاب‌های خالی - شبکه ۲ - ۲۱/۳۰
- پرستاران - شبکه ۱ - ۲۲/۱۰
- لطفا دور نزنیم - شبکه ۵ - ۲۳/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۲۳/۳۰
- پشت‌پرده مه - شبکه ۵ - ۰۰/۴۰
- پزشک دهکده - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- پاتوق - شبکه ۱ - ۳/۱۰

چهارشنبه

- گمگشته - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۱۳/۲۰
- افسانه جومونگ - شبکه ۳ - (تکرار) ۱۳/۳۰
- قاب‌های خالی - شبکه ۲ - (تکرار) ۱۴/۰۰
- پرستاران - شبکه ۱ - (تکرار) ۱۵/۱۰
- رز و ول - شبکه ۵ - ۱۹/۰۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - ۲۰/۱۵
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۲۰/۳۰
- داستانی - شبکه ۲ - ۲۱/۱۵
- سینما ۵ - شبکه ۵ - ۲۲/۰۰
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - ۲۲/۱۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۲۳/۳۰
- پشت‌پرده مه - شبکه ۵ - ۰۰/۴۰
- پزشک دهکده - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- پاتوق - شبکه ۱ - ۳/۱۰

پنجشنبه

- گمگشته - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- همه بچه‌های من - شبکه ۱ - ۱۳/۳۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - (تکرار) ۱۳/۳۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۵ - ۱۳/۳۰
- داستانی - شبکه ۲ - (تکرار) ۱۴/۰۰
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - (تکرار) ۱۵/۱۰
- هشدار برای کبری - ۱۱ - شبکه ۵ - ۱۹/۰۰
- فیلم داستانی - شبکه ۳ - ۲۰/۱۵
- تله تاتر - شبکه ۴ - ۲۱/۰۰
- مسافر زمان - شبکه ۲ - ۲۱/۱۵
- سینما یک - شبکه ۱ - ۲۲/۱۰
- پلیس دریایی - شبکه ۵ - ۲۳/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۲۳/۳۰
- سینما ۵ - شبکه ۵ - (تکرار) ۰۰/۴۰
- پزشک دهکده - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- پاتوق - شبکه ۱ - ۳/۱۰

جمعه

- گمگشته - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۳ - ۱۱/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۵ - ۱۳/۳۰
- پس از سال‌ها - شبکه ۳ - ۱۳/۳۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۱ - ۱۶/۰۰
- فیلم سینمایی - شبکه ۲ - ۱۷/۳۰
- پشت برج سفید - شبکه ۵ - ۱۹/۰۰
- افسانه جومونگ - شبکه ۳ - ۲۰/۱۵
- سینما ۴ - شبکه ۴ - ۲۰/۳۰
- ترمه - شبکه ۲ - ۲۱/۰۰
- کمیسر لسکو - شبکه ۱ - ۲۲/۱۰
- روزهای زیبا - شبکه ۵ - ۲۳/۰۰
- پشت‌پرده مه - شبکه ۵ - ۰۰/۴۰
- پزشک دهکده - شبکه ۱ - ۱۰/۰۰
- پاتوق - شبکه ۱ - ۳/۱۰